

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 214/05-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. novembra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Alexandra Bröstla a Jána Lubyho v konaní o sťažnosti K. K., bytom B., zastúpenej advokátom JUDr. J. Č., B., ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 10 NcC 1/2003), za účasti Okresného súdu Bratislava III, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo K. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 10 NcC 1/2003) porušené bolo.

2. Okresnému súdu Bratislava III p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 177/2005 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. K. K. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava III j e p o v i n n ý uhradiť K. K. trovy právneho zastúpenia v sume 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu advokáta JUDr. J. Č., B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 214/05 zo 6. septembra 2005 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť K. K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 10 NcC 1/2003).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 9. januára 2003 okresnému súdu návrh na zapretie otcovstva.

Sťažovateľka uviedla, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebola vec právoplatne skončená.

V sťažnosti sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a súčasne žiadala, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 250 000 Sk.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 3877/05 doručeným ústavnému súdu 28. októbra 2005, v ktorom sa okrem iného uvádza:

«K ústavnej sťažnosti podanej vo veci sp. zn. 10 C 177/05 (pôvodná sp. zn. 10 NcC 1/03) sa vyjadrujem nasledovne:

Návrh na začatie konania bol podaný dňa 9. 1. 2003.

Vec bola pôvodne vedená pod sp. zn. 10 NcC 1/03, prejednáva a rozhoduje ju sudkyňa JUDr. M. Z.

Dňa 7. 5. 2003 bolo súdu doručené podanie navrhovateľky označené ako „upresnenie návrhu...“

Dňa 26. 11. 2003 bolo súdu doručené podanie navrhovateľky označené ako „oprava návrhu...“

Úpravou zo dňa 10. 2. 2004 súd vyzval odporcu, aby súdu oznámil, na akej adrese sa zdržiaval k 9. 1. 2003.

Dňa 15. 4. 2004 oznámil zástupca odporcu súdu uvedenú skutočnosť.

Uznesením zo dňa 22. 9. 2004 súd vyzval navrhovateľku, aby v lehote 10 dní odstránila vady podania zo dňa 16. 9. 2004 označeného ako „žiadost' o pridelenie veci inému sudcovi z dôvodu zaujatosti.“

Dňa 23. 9. 2004 oznámila navrhovateľka súdu „spät'vzatie žiadosti o pridelenie veci inému sudcovi z dôvodu zaujatosti.“

Uznesením zo dňa 7. 1. 2005 súd vyzval navrhovateľku, aby v lehote 15 dní odstránila vady podania zo dňa 9. 1. 2003 doplneného dňa 6. 5. 2003 a dňa 26. 11. 2003.

Dňa 7. 2. 2005 bolo súdu doručené podanie označené ako „doplnenie a spresnenie podania na základe Vášho uznesenia zo dňa 7. 1. 2005.“

Uznesením zo dňa 10. 2. 2005 súd priznal navrhovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov.

Úpravou zo dňa 17. 2. 2005 súd vyzval zástupcu odporcu, aby sa vyjadril k návrhu na začatie konania.

Dňa 3. 3. 2005 bolo súdu doručené vyjadrenie zástupcu odporcu k návrhu na začatie konania.

Úpravou zo dňa 12. 4. 2005 súd ustanovil maloletému dieťaťu opatrovníka.

Úpravou zo dňa 3. 6. 2005 súd opakoval pokyn z úpravy zo dňa 12. 4. 2005 pripojiť spis veci sp. zn. 7 C 24/03.

V letnom období sa súd, a to jeho sídlo na Sadovej 2 v Bratislave, i jeho pracoviská na Námestí SNP 28 v Bratislave a na M. R. Štefánika 40 v Pezinku, presťahoval do nových priestorov na Námestí Biely kríž 7 v Bratislave.

Úpravou zo dňa 13. 9. 2005 súd nariadil pojednávanie na deň 4. 10. 2005 a previedol vec do registra „C“, vec dostala sp. zn. 10 C 177/05.

Pojednávanie dňa 4. 10. 2005 súd odročil s tým, že vec bude postúpená Okresnému súdu Bratislava IV, v obvode ktorého má odporca bydlisko.»

Obsah spisu okresného súdu potvrdzuje úkony uvedené v jeho vyjadrení z 19. októbra 2005, a preto ústavný súd poukazuje len na úkony uvedené v tomto vyjadrení, ktoré považuje za preukázané.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť (skutkovú ani právnu), na základe ktorej by sa malo preskúmané konanie vyhodnotiť ako zložitú. Spory týkajúce sa zapretia otcovstva tvoria súčasť bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, pričom existuje aj dostatok na vec sa vzťahujúcej štandardnej judikatúry. Keďže v danom prípade od začiatku konania existuje zhoda účastníkov o otcovstve maloletého, je možné vylúčiť faktickú zložitosť, ktorá sa v niektorých konaniach tohto druhu vyskytuje.

2. Pri hodnotení správania sťažovateľky neboli zistené žiadne skutočnosti ani okolnosti, ktoré by ústavný súd mohol pripísať na ťarchu sťažovateľky v súvislosti s predĺžením priebehu konania. Upresnenia a doplnenia návrhu sťažovateľkou neboli takého charakteru, že by výraznejšie ovplyvnili plynulosť a dĺžku konania. Obdobne je možné hodnotiť aj sťažovateľkou podanú „*Žiadosť o pridelenie veci inému sudcovi, z dôvodu zaujatosti*“ doručenú okresnému súdu 16. septembra 2004, ktorú takmer vzápätí 23. septembra 2004 zobrala späť.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd vec hodnotil, bol postup okresného súdu v konaní. Ústavný súd sa stotožnil s tou časťou vyjadrenia okresného súdu, v ktorej poukázal na ním spôsobené priet'ahy konania v období od 9. januára 2003, keď bol podaný návrh, do 10. februára 2004, keď okresný súd po viac ako roku urobil prvý úkon vo veci.

Po tomto úkone nasledovalo ďalšie obdobie nečinnosti do 7. januára 2005, v rámci ktorého okresný súd síce 22. septembra 2004 prijal uznesenie v súvislosti s námietkou zaujatosti (vyhodnotenú v rámci druhého kritéria), avšak tento úkon nemal žiadny význam pre konanie a rozhodovanie vo veci samej.

Okrem nečinnosti bolo napadnuté konanie poznačené aj nesústredenosťou a neefektívnosťou postupu. Uvedené konštatovanie vyplýva z toho, že konajúci súd až 7. januára 2005, teda po viac ako roku, vyzval sťažovateľku na odstránenie väd návrhu, o ktorých mal vedomosť už 26. novembra 2003. Za nesústredenosť v postupe považuje ústavný súd aj skutočnosť, že okresný súd až 17. februára 2005, po viac ako 2 rokoch od začatia konania, zaslal odporcovi návrh na vyjadrenie. Nesústredenosť konania okresného súdu ďalej dokumentuje najmä to, že až uznesením zo 4. októbra 2005 rozhodol, že *„vec bude postúpená príslušnému súdu (...), v obvode ktorého má odporca bydlisko“*, pričom vedomosť o skutočnosti, ktorá podmieňuje miestnu príslušnosť na konanie vo veci, mal okresný súd už od 7. januára 2004, keď mu bola doručená plná moc na zastupovanie odporcu v konaní.

Ústavný súd nemohol akceptovať stanovisko okresného súdu uvedené v jeho vyjadrení, podľa ktorého nečinnosť okresného súdu v konaní pripisuje *„preťažnosti sudkyne, ktorá má vo svojom oddelení viac ako 500 nevybavených vecí“*, a prevzatiu vecí z bývalého Okresného súdu Bratislava - vidiek a bývalého Okresného súdu Pezinok. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Ústavný súd poznamenáva, že nie je možné v žiadnom prípade prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne

vedené pod sp. zn. 10 NcC 1/2003), došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Napriek tomu, že vec bude na konanie postúpená inému súdu, ústavný súd vychádzajúc zo stavu veci v čase rozhodovania prikázal okresnému súdu v záujme zavíšenia ochrany základných práv s'ťažovateľky v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedenej pod sp. zn. 10 NcC 1/2003) konal bez zbytočných priet'ahov.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'účinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

S'ťažovateľka vo svojej s'ťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadost'účinenia v sume 250 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej s'ťažnosti a vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 23. novembra 2005.

S'ťažovateľka poukázala najmä na to, že z dôvodu neukončenia prebiehajúceho konania musela odložiť dlhodobu plánovanú operáciu, ďalej uviedla, že za vážne pochybenie súdu považuje skutočnosť, že okresný súd odročil konanie na neurčito uznesením zo 4. októbra 2005 z dôvodu postúpenia veci inému príslušnému súdu, pričom skutočnosti podmieňujúce toto rozhodnutie okresného súdu mu boli známe už

od 15. apríla 2004, a napokon poukázala na to, že „... do dnešného dňa nie je vymeraná vyživovacia povinnosť otca po rozvode...“, pretože súd v tomto konaní čaká na právoplatné rozhodnutie vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedenej pod sp. zn. 10 NcC 1/2003).

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkazom na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Berúc do úvahy konkrétne okolnosti konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 177/2005 (pôvodne vedeného pod sp. zn. 10 NcC 1/2003), najmä dôvody uvedené vo vyjadrení sťažovateľky doručenom ústavnému súdu 23. novembra 2005, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. Č. Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2004, ktorá bola 15 008 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky

Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení vyhlášky č. 279/2005 Z. z. (ďalej len „vyhláška“) vo výške 2 501 Sk (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 150 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 5 302 Sk.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. novembra 2005